

LIETUVOS VYRIAUSIAJAM ADMINISTRACINIAM TEISMUI
Žygimantų g. 2, 01102 Vilnius

Pareiškėja: Piliečių referendumo iniciatyvinė grupė
Atsakovė: LR Vyriausioji rinkimų komisija

PAAIŠKINIMAI administracinėje byloje Nr. R-6-968/2025
2025 m. liepos 30 d., Kaunas, Palanga, Vilnius

Susipažinus su VRK atsiliėpimu į Pareiškėjos skundą, teikiame šiuos paaiškinimus.

1. Atsilieėpime VRK neatsikirtę į šiuos mūsų skundo argumentus:

- | | |
|--|---|
| 1.1 „Konstitucijoje jau yra imperatyvų su fiskaline reikšme (pvz., 38, 53 straipsniai)“ | VRK į tai tiesiogiai neatsikerta – ši paralelė nepaneigta. |
| 1.2 „Konstitucinis Teismas nėra uždraudęs keisti Konstitucijos dėl mokesčių referendumu“ | VRK iš esmės remiasi Konstitucinio Teismo nutarimais, bet nenurodo, kad būtų draudimas keisti pačią Konstituciją (tik kad įstatymų priėmimas mokesčių klausimais – Seimo kompetencija). |
| 1.3 „Nei Konstitucinis Teismas, nei referendumo įstatymas nesuteikia VRK teisės atmesti tautos valios“ | Į šį principinį argumentą atsakyta tik iš dalies – VRK pagrindžia teisę vertinti turinio atitiktį, bet nesiima gilesnės analizės dėl tautos suverenumo ir Konstitucijos 3 str. |

2. VRK atsilieėpime, siekiant pagrįsti nepagrįstą Atsakovo nuomonę dėl Grupės siūlomo sprendimo tariamo neatitikimo reikalavimus dėl vienareikšmiškumo, aiškumo ir neklaidinimo, Atsakovė panaudojo argumentus, kurių nėra Sprendime, kurį teismo prašome panaikinti, ir kurių VRL nenaudojo posėdyje, svarstant Sprendimo priėmimą:

- | | |
|--|---|
| 2.1 Piliečio ir užsieniečio mokesstinė diferenciacija yra diskriminacija | 2.1 Atsilieėpime įvestas naujas argumentas dėl diskriminacijos pagal pilietybę, remiamasi EŽTK ir ES teise. |
| 2.2 Geopolitinės orientacijos principas (ES/NATO įsipareigojimai) | 2.2 Sprendime nebuvo minėta, atsilieėpime remiamasi Konstitucinio Teismo 2014-01-24 nutarimu. |
| 2.3 Konstitucijos išbalansavimas ir sistemos darnumo pažeidimas | 2.3 Naujas teiginys apie pavojų visai Konstitucijos struktūrai. |
| 2.4 Formuluoėte galimai prieštarauja ES teisei (SESV 63 str.). | 2.4 Naujas pagrindas, kuris nebuvo sprendimo dalis. |

3. Siekiant dar labiau supainioti labai aišką ir vienareikšmišką Grupės siūlomą sprendimo formuluoėtę, Atsilieėpimu VRK pateikė papildomus argumentus, kurių nenaudojo grįsdama teismo prašomą panaikinti Sprendimą – nors Grupė ir raštu, ir žodžiu VRK posėdyje patvirtino, kad siūloma Konstitucijos pataisa „Valstybė neapmokestina piliečio turto“ yra aiški ir apima piliečio kilnojamąjį ir nekilnojamąjį turtą, tačiau atsilieėpimu į skundą VRK įveda papildomus Sprendime

jos nenaudotus argumentus dėl piliečio pajamų apmokestinimu, rinkliavas, įmokas (pvz., už automobilių laikymą), valstybinės žemės naudojimą, patikėjimo teise valdomą fizinių asmenų turtą ir pan., kas yra akivaizdžiai kitų Seimo priimamų įstatymų kompetencija. VRK atsiliepimą grindžia netgi teisiškai nepagrįstu teiginiu, kad Konstitucijos pakeitimas gali būti taikomas atgaline tvarka, taip pat pasisako dėl juridinių asmenų apmokestinimo, kas taip pat yra kitų Seimo priimamų įstatymų reglamentavimo dalykas.

4. Nors VRK remiasi Konstitucinio Teismo (KT) nutarimais, tačiau nenurodo jokių konkrečių KT draudimų keisti pačią Konstituciją.

5. VRK iš esmės nepasisakė ir dėl Grupės argumento, kad nei KT, nei Referendumo įstatymas nesuteikia teisės atmesti galimą Tautos valią referendumo inicijavimo stadijoje, tuo labiau vertinti būsimą Konstitucijos pakeitimą. Dėl šio principinio mūsų argumento VRK pasisakė tik iš dalies, nurodydama į savo teisę vertinti turinio atitiktį, bet nevertindama ir nepasisakydama dėl esminės ir šiuo atveju būtinos Atsakovės analizės dėl Tautos suverenumo ir Konstitucijos 3 str. nuostatų.

6. Nei teisiškai, nei logiškai nepagrįstas VRK argumentas, kad teiginys „Valstybė neapmokestina piliečio turto“ galimai išbalansuotą Konstitucijos sistemą, nes: a) įtvirtintą imperatyvią normą, turinčią įtakos biudžetui; b) prieštarautą tariamai nuosekliai Konstitucijos doktrinai; c) kliudyti vykdyti valstybės įsipareigojimus. Šie argumentai ne tik abstraktūs ir nekonkretūs, tačiau ir nepagrįsti, nes:

6.1 Konstitucijoje jau yra fiskalinių imperatyvų: 38 str. (šeima yra valstybės saugoma, remiama), 52 str. (valstybė laiduoja socialinę apsaugą), 53 str. (nemokamas sveikatos apsaugos pagrindas), 41 str. (nemokamas mokslas). Šios normos turi tiesioginį biudžetinį poveikį nuo Konstitucijos priėmimo 1992 metais, bet niekada nebuvo laikytos „Konstitucijos išbalansavimu“.

6.2 KT praktika nustato, kad Seimas sprendžia, kaip įgyvendinti imperatyvus, pvz. KT 2002-09-17 nutarimas (4.4 p.): „Konstitucijoje yra normų, kuriose nustatyti atitinkami pozityvūs valstybės įsipareigojimai, tačiau šie įpareigojimai nesuponuoja konkrečių mokesčių ar finansavimo priemonių – tai nustatyti yra Seimo prerogatyva.“ Todėl argumentas, kad imperatyvas apie turto neapmokestinimą „paralyžuotą valstybės veikimą“, prieštarauja KT doktrinai.

6.3 Ne tik VRK, bet ir administracinis teismas nevertina ginčijamo teisės akto ir veiksmų (neveikimo) politinio ar ekonominio tikslingumo požiūriu, o tik nustato, ar konkrečiu atveju nebuvo pažeistas įstatymas ar kitas teisės aktas (ABTĮ 3 str. 2 dalis). VRK nenurodė jokių konkrečių teisės aktų, kuriuos tariamai pažeistų Grupės siūlomas Konstitucijos papildymas.

6.4 VRK panaudota „Išbalansavimo“ samprata – tai nei teisės, nei logikos kategorija. VRK nenurodo jokios Konstitucijos nuostatos, su kuria siūlomas sakiny aiškiai prieštarautų. Nėra

jokios „pusiausvyros teorijos“ pačioje Konstitucijoje. Ir netgi KT nėra pripažinęs tokio „sistemos balanso“ kaip savarankiško kriterijaus pataisai atmesti.

6.5 Šio VRK argumento paradoksą atskleidžia ir tai, kad jeigu teigti, kad turto neapmokestinimo nuostata išbalansuotų Konstituciją, tai tuomet visa socialinė apsauga, nemokamas mokslas ar šeimos rėmimas irgi išbalansuotų ją, nes tai sukuria nuolatinius išlaidų srautus. Tačiau nuo 1992-10-25 d. tai nebuvo „išbalansuota“, o KT niekada tokių nuostatų nelaikė žalingomis ar destabilizuojančiomis.

6.6. Kadangi VRK nenurodo konkrečių Konstitucijos nuostatų, kurioms siūloma pataisa prieštarautų, o vietoje to remiasi miglota „išbalansavimo“ idėja, kuri neturi pagrindo Konstitucijoje, neatitinka KT doktrinos dėl imperatyvų įgyvendinimo ir suponuoja ne teisinį, o politinį požiūrį į biudžeto formavimą (ką net teismui draudžia ABTĮ 3 str. 2 d.), todėl toks VRK teiginys neturi nei pozityvios atramos Konstitucijos tekste, nei jurisprudencinio pagrindo KT praktikoje, nei logiškai išvystytos sampratos apie „pusiausvyrą“.

7. Ginčui šioje byloje svarbi ir tai aplinkybė, kad VRK priimtą Sprendimą Konstitucijos nuostatomis dėl asmenų lygiateisiškumo, argumentuodama, kad siūloma Konstitucijos pataisa pažeistų užsieniečių teises, neatskirdama jų pagal ES ir NATO požymį. Tai esminis VRK Sprendimo trūkumas. Atsiliepime į skundą VRK teigia, kad Konstitucijos 127 straipsnio papildymas, taikantis tik piliečiams, diskriminuotų užsieniečius, tačiau nedaro jokios diferenciacijos tarp: a) ES piliečių (kurių teisės Lietuvoje yra reguliuojamos pagal ES teisę ir SESV 18, 21, 63 str.) ir kitų užsieniečių (pvz., Rusijos, JAV, Turkijos piliečių), taip pat asmenų be pilietybės ar turinčių laikiną leidimą gyventi Lietuvoje. Tai reikšminga, nes Lietuva turi ES teisės įsipareigojimų dėl nediskriminavimo (pvz., pagal SESV 18 str. – dėl pilietybės), tačiau neturi analogiškų įsipareigojimų NATO piliečiams ar trečiųjų šalių asmenims (jei jie ne ES rezidentai ar investuotojai). Todėl **vien abstraktus „užsieniečių“ įvardijimas teisiškai yra per platus ir nekonkretus.**

KT 2014-01-24 nutarimas apie geopolitinę orientaciją kalba apie ES ir NATO įsipareigojimus, bet ne apie visus užsieniečius apskritai. EŽTT jurisprudencija (Andrejeva v. Latvia) aiškiai leidžia diferencijuoti pagal pilietybę, jei tai daroma dėl objektyvaus ir proporcingo tikslo (pvz., lojalumo, pareigų prieš valstybę). Galimos diskriminacijos argumentas teoriškai galimas tik dėl ES piliečių, o ne bendrai visų užsieniečių.

Kadangi VRK nei Sprendime, nei atsiliepime į skundą neįvardino, kurių valstybių piliečių teisės būtų pažeidžiamos, todėl šis paviršutiniškas argumentas atmestinas - NATO piliečiams tokios teisės netaikomos, trečiųjų šalių piliečiai neturi reikalauti vienodo traktavimo, o Lietuvos piliečiai turi išskirtines konstitucines pareigas (pvz., 139 str. – ginti Tėvynę), kurios sudaro objektyvų pagrindą diferenciacijai (kaip pripažinta EŽTT byloje Andrejeva v. Latvia), nes tokių pareigų Lietuvos valstybei neturi užsieniečiai. Todėl užsieniečių teisės Lietuvoje be jų atsakomybės pažeidžia Lietuvos piliečių teises, o ne atvirkščiai.

VRK panaudojo abstraktų „užsieniečių“ galimos diskriminacijos argumentą, nesiaiškindama ES teisės ir proporcingumo principų, dėl ko šis Atsakovės argumentas nepagrįstas.

8. VRK susitapatina save su KT ir tikrina ne Grupės siūlomo Konstitucijos papildymo turinį, bet jo tariamą teisėtumą. Atsiliepime pati VRK prisipažįsta, kad ji tikrina ne turinio politinį turinį, o jo „teisėtumą“ – t. y. ar siūloma norma neprieštarauja Konstitucijai.

Praktikoje tai reiškia, kad VRK faktiškai sprendžia dėl turinio priimtimumo. Jei VRK teigia, kad „siūlomas tekstas prieštarauja Konstitucijai“, tai reiškia sprendimą dėl jo turinio leistinumo, t. y. – ar jis gali tapti Konstitucijos dalimi. Tai logiškai ir teisiškai paradoksalu, nes Konstitucijos pataisų projektai negali būti tikrinami pagal galiojančios Konstitucijos normų viršenybę prieš būsimas. Ir tik KT yra vienintelė institucija, galinti aiškinti Konstitucijos turinį ir jos pakeitimų ribas.

Tokiu būdu VRK remiasi „savąja konstitucine doktrina“, kuri remiasi KT 2014-07-11 nutarimo nuotrupomis („inicijuoti negalima pataisų, kurios prieštarauja pačiai Konstitucijai“), bet ne tiesioginiu KT įgaliojimu VRK spręsti dėl pataisų atitikimo Konstitucijai. Tai atveria erdvę piktnaudžiavimui, kai VRK sprendžia, ką Tauta gali keisti Konstitucijoje, o ko negali.

Tokiu būdu VRK, lyg būtų teismas, formuoja išplėstinį „teisėtumo“ aiškinimą, kuris leidžia institucijoms spręsti, ar tautos iniciatyva gali keisti Konstituciją. Tačiau ABTĮ 3 str. 2 d. draudžia net teismui spręsti dėl politinio ar konstitucinio tikslingumo, ir tik KT gali nuspręsti, ar pati Konstitucijos pataisa yra prieštaringa ar nepriimtina pagal Konstitucijos viršenybės principus. Todėl VRK negali būti „konstitucinio filtro“ vykdytoja – ji nėra nei KT, nei teisėkūros subjektas.

9. Apibendrinant, konstatuotina, kad ir atsiliepimu į skundą VRK:

- 9.1 Nenurodė aiškaus šaltinio, kad turto mokesčiai priklauso prie „geopolitinių“ ar „ES įsipareigojimų“ sričių.
- 9.2 Neatsakė į Grupės teiginį, kad SESV leidžia valstybėms pačioms spręsti dėl turto mokesčių.
- 9.3 Pernelyg formaliai prilygina šios bylos ginčą su ginču byloje Nr. R-3-815/2025, nes panašumas tarp „neapmokestinamo nekilnojamojo turto“ ir „neapmokestinamo piliečio turto“ pateiktas kaip faktinis, bet neišanalizuota ir neatsikirsta į Grupės skundo argumentus dėl Konstitucijos 23 ir 127 straipsnių sisteminės skirties ir to prasmės.
- 9.4 Pažeidė individualumo vertinimo principą, kuris įtvirtintas Referendumo įstatyme.
- 9.5 Teiginys, kad draudimas apmokestinti piliečio turtą yra „per daug abstraktus“, prieštarauja KT praktikai, kuri nustatė, kad priimtinos Konstitucijos abstrakčios normos (pvz., 38, 53, 52, 46 str.).
- 9.6 Nenurodo, kad Seimas turi diskreciją detalizuoti finansavimo modelius pagal konstitucinius imperatyvus.
- 9.7 Konstitucinės tapatybės ribų aiškina tik fragmentiškai, nes teigia, kad pataisa „išbalansuoja Konstitucijos sistemą“, bet nepaaiškina, kaip ir kokias Konstitucijos dalis konkrečiai pažeidžia, išskyrus spekuliaciją dėl diskriminacijos.

10. VRK šališkumo klausimas neįtikimai atmestas procedūriniu pasiteisinimu, kad Grupė turėjo prisijungti prie posėdžio ir nesikreipė dėl jo datos.

Dėl nurodytų priežasčių ir argumentų teismo prašoma tenkinti skundą.